

SOUČASNÁ MAKEDONSKÁ GRAFIKA

KDE NESTAČÍ SLOVA . . .

Současný makedonský výtvarný projev vesvých generačně již diferencovaných jménech tvůrců tvoří přirozenou součást jugoslávského kontextu.

Grafická tvorba v SR Makedonie vyrovnala v krátké době krok s uměním ostatních kulturních center; své ambice vzchopit se na úroveň celonárodního zájmu a podstoupit na zahraničních soutěžích a bienále zápas o vlastní tvářnost, má dávno za sebou. Ovšem tyto vnější zřetele dosaženého ještě nijak neodkrývají háv zákonitostí makedonského umění a jeho duchovního zázemí, v němž se v posledním třicetiletí stalo výtvarné tvoření autenticitou společenského života (historicky máme na mysli jen tzv. vardarskou Makedonii, jež je dnes jednou ze socialistických republik SFRJ).

Jestli grafický obraz obsahuje poezii pravdivé výpovědi nebo zůstal jen v dosahu uměle navozeného výtvoru, připomínající již kdesi okázale zveřejněný grafistní rétorismus, pak to odpovídalo spíše začínající fázi orientace. Naopak, když malíř, architekt, sochař i grafik — tvůrce bdělý a pozorný k uměleckému výkonu jinde doma nebo ve světě — je přetvářejícím pokračovatelem domácí tradice (např. Aleksandar Filipovski nebo Vladimír Georgievski), jehož tvorba není a ani nemůže být prosta byzantizujících ozvuků, lze mluvit o díle. A takové dílo se polarizuje z lidského zanícení a vyjevuje nikoliv jen jakýmkoli věrojatným obsahem jako je tomu například při četbě veršů.

Taková dilemata naplňovala myšlení makedonských umělců v uplynulé době, kdy nacházeli svou podstatu a kdy se zároveň museli stejně rychle umět odvrátit od neodbytných vzorů vybízejících k schůdnější nápodobě. Grafický list není jen výtvarná forma, ale plocha, v níž se setkává vize a umělec—člověk, který byl zbaven regionální izolace; je emotivním organismem, jenž v jeho duši podněcuje sklon k poezii — tak jistili svou magnetickou střelku například Vele Tašovski či Petar Mazev. Obrazný prvek z fresek monastýrů východní ikonografie, jimiž je občan i tvůrce obklopen, stále ještě nezkrátil vzdálenost mezi předmětem a rytmem jeho metafory (např. v tvorbě Boge Dimovského, Simona Šemova), ale mizí tam, kde obsah a je-

ho pojmenování tvoří jedno a totéž; dokonce není co označit, lze jen postihnout citem — smyslem kompozice obrazu je pak již jen obraz sám. Pojmenování obrazu by chtělo cosi představit; dílo však cosi nepředstavuje ani nevysvětluje, ale staví diváka před sebe. Uvědomit si, že znovu proniká do reality, neboť v ní dávno přebývá — to tedy bylo něco, co na rozdíl od západoevropského tvůrce makedonský výtvarník překonává vnitřním poznáním. Dušan Perčinkov, Angel Gavrovski či Dragan Poposki — Dada, onen proces dokládají výsledky tvorby.

Zkušenost v umění považovaná za nevysvětlitelnou může být přece jen sdělena — a to obrazem (Ana Temkova nebo Petar Hadži Boškov, původně sochař — ve světě proslulý Makedonec). Tomuto znepokojivému stavu magie se makedonští umělci i první adepti škol dokázali přiblížit spoluprožíváním obraznosti, která proměňuje toho druhého výzvou, aby se stal jiným člověkem — a tím více byl sám sebou. Výtvarné dílo tuto nadnesenou filosofičnost přijímá v grafickém listě skromněji; tím, že je uměním komorním, vytrhuje člověka z něho samotného a přitom ho navrácí k jeho původnímu bytí, neboť on sám je svým obrazem. Když má okolní svět podobu univerza, to jest harmonie různorodých věcí a asociací — mrtvého města, růstu trávy, vzpomínky, záře noci, vášně satyra, útěku z domova, číselného grafu, prázdného prostoru, rozřátého jablka — nastává velké srozumění. Co bylo předtím rozloučeno, má být spojeno.

Makedonské vědomí dějin s nutností dosavadní své dějiny překonat stavem zralosti vyvolalo v život moderní grafiku, která má jako svébytná výtvarná disciplína v zemi dávné duchovní kultury dobrou pověst.

Miroslav Kudrna

AUTOŘI A VYSTAVENÁ DÍLA

Dragutin AVRAMOVSKI

- Červené akcenty, 1965, komb. tech., EA, 29,5 x 30
- Mrtvé město Stobi, 1965, komb. tech., 4/5, 31 x 30,5
- Kompozice, 1976, dřevoryt, EA, 76 x 54

Božin BARUTOVSKI

- Vzpomínání na rok 1942, 1963, linoryt, 3/4, 68 x 48
- Pečeť minulého (Vize), 1966, linoryt, 2/5, 64 x 48

Dragan BIKOV

- Nikdy více, 1969, komb. tech., 3/4, 42 x 68
- Noční růst, 1974, komb. tech., 4/4, 52,5 x 49
- Kompozice, 1969, komb. tech., 4/4, 70 x 42

Petar Hadži BOŠKOV

- Vibrační kadence, 1968, monotyp, EA, 60 x 50
- Grafika VII, 1970, serigrafie, 1/6, 44 x 43
- Grafika VI, 1971, serigrafie, 7/10, 50 x 35
- Grafika XII, 1973, serigrafie, 1/7, 55,5 x 43,7
- Grafika X, 1979, litografie, E.A., 5/10, 55,5 x 49,5
- Útěk, 1983, litografie, 2/6, 58,5 x 47,5

Violeta ČAULE — GRANKA

- Konflikt, 1977, serigrafie, 2/14, 38,5 x 41
- Motiv pro radost, 1978, serigrafie, E.A., 42,5 x 49
- Hra života, 1985, litografie, E.A., 35 x 35
- Přerod, 1979, serigrafie, 1/10, 46,5 x 45

Gligor ČEMERSKI

- Satyr III, 1979, serigrafie, 24/35, 49,5 x 38
- Skokan, 1984, serigrafie, E.A., 37 x 60
- Sax, 1986, serigrafie, 24/50, 87,5 x 67

Gorgi ČULAKOVSKI — GOTO

- Stopy odpočinku, 1978, akvatinta, 2/10, 62 x 43
- Prostor I, 1981, hlubotisk, 1/22, 58 x 47,5
- Zimní krajina, 1984, litografie, E.A., 57 x 37
- Prostor S, 1983, litografie, 3/4, 57 x 45

Trajče DIMČEVSKI

- Grafika 178, 1978, serigrafie, 6/9, 70 x 50
- Grafika 479, 1979, serigrafie, 7/20, 100 x 71
- Grafika 379, 1979, serigrafie, 15/25, 100 x 71
- Grafika 479/1979, 1979, serigrafie, 7/20, 74 x 60
- Grafika 380/1980, 1980, serigrafie, 5/20, 33 x 51
- Grafika 780/1980, serigrafie, 5/20, 33 x 51
- Grafika 780/1980, 1980, serigrafie, 20/27, 70,2 x 56

Boge DIMOVSKI

- "123", 1989, serigrafie, E.A., 50 x 70
- "D", 1989, serigrafie, E.A., 50 x 60
- "S" (C), 1989, serigrafie, E.A., 60 x 70

Aleksandar FILIPOVSKI

- Na věčné stráži, 1976, linoryt, 5/20, 70,5 x 50

Angel GAVROVSKI

- Pohled, 1977, akvatinta, 5/15, 34,5 x 50
- Předmět, 1971, serigrafie, 50 x 35,7

Kiril GEGOVSKI

- Okno, 1977, dřevořez, 2/7, 35 x 55

Vladimir GEORGIEVSKI

- Starci II, 1978, serigrafie, E.A., 50 x 69

Vančo GORGIEVSKI

- Kompozice, 1970, linoryt, 1/10, 70 x 55
- Hlava v prostoru, 1972, linoryt, 57 x 50

Zoran JAKIMOVSKI

- Pitva, 1982, mezzotinta, E.A., 40 x 21,5
- Očekávání, 1982, akvatinta a mezzotinta, 2/12, 48 x 42
- Forma V, 1988, mezzotinta, 3/20, 49 x 59,5

Žarko JAKIMOVSKI

- Transformace, 1978, serigrafie, 3/10, 1978

Dimitar KOČOVSKI — MIČO

- Velké myšlenky malého člověka, 1977, linoryt, 1/2, 70 x 50

Rubens KORUBIN

- Přítomnost, 1987, serigrafie, E.A., 65 x 85
- Setkání, 1987, serigrafie, E.A., 65 x 87
- Utrpení, 1987, serigrafie, 2/10, 65 x 87

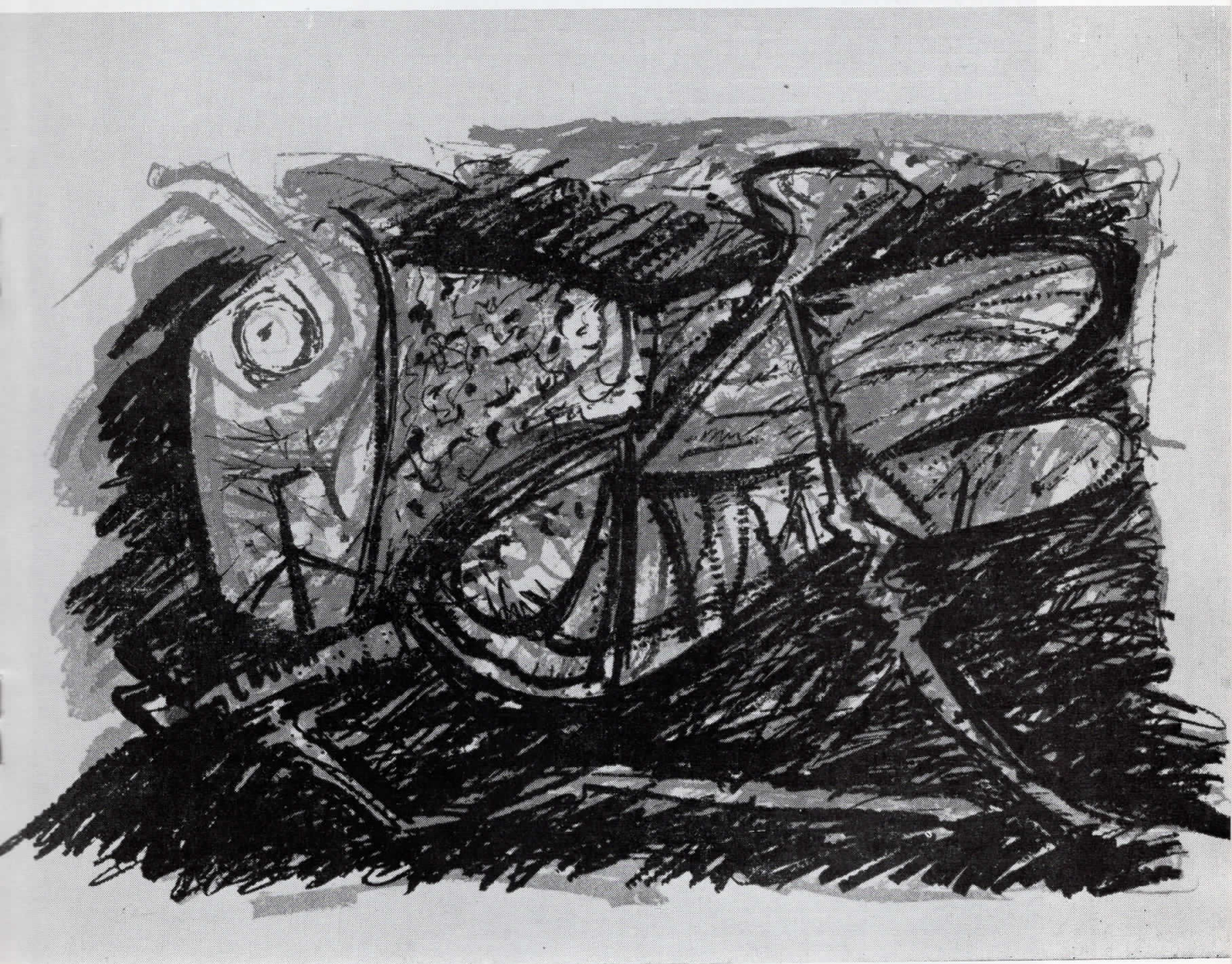
Tomislav KRMOV

- Figura a prostor, 1971, komb. tech., 2/4, 49 x 69,5
- Krajina VII, 1972, komb. tech., 2/4, 50 x 71
- Formování, II, 1972, komb. tech., 2/4, 50 x 71

Dimitar MALIDANOV

- Vzpomínání II, 1975, akvatinta, 4/15, 64,5 x 49
- Pták, 1976, serigrafie, 54 x 38
- Jablko, komb. tech., 2/6, 65 x 50
- Poslední jablko, 1979, akvatinta, E.A., 49 x 35
- Komín, 1980, akvatinta, 1/6, 49,2 x 35,6
- Loutka, 1985, E.A., 49 x 61

Gligor Čemerski — Skokan — serigrafie — 1984

Ordan MANEVSKI

- Návrat I (varianta I), 1976, serigrafie, 48 x 32

Petar MAZEV

- Kompozice, 1988, serigrafie, E.A., 65 x 70
- Hra, 1988, serigrafie, E.A., 65 x 75
- Heuréka, 1988, serigrafie, E.A., 60 x 70

Done MILJANOVSKI

- Triptych, 1979, serigrafie, 1/10, 65 x 51,5

Vangel NAUMOVSKI

- Monogram, 1979, serigrafie, 70 x 50

Dimče NIKOLOV

- Předěl, 1979, mědiryt a akvatinta, 4/10, 41 x 76
- Předěl, 1980, mědiryt a akvatinta, 7/10, 64,6 x 49
- Předěl, XXX, 1988, mědiryt a akvatinta, 3/10, 100 x 70

Dušan PERČINKOV

- Les I, 1975, serigrafie, 6/10, 87 x 64
- Les II, 1975, serigrafie, 6/15, 87 x 64
- Louka, 1975, serigrafie, 8/11, 87 x 64
- Les II, 1975, serigrafie, 10/15, 70 x 50
- Místo v trávě I, 1982, serigrafie, 5/15, 39 x 39
- Místo v trávě VII, 1983, serigrafie, 17 x 24, 56 x 39

Dragan POPOSKI

- Grafika, 1974, serigrafie, 4/25, 28 x 20

Menče SPIROVSKA

- Kompozice I, 1959, dřevořez, E.A., 49,5 x 59

Simon ŠEMOV

- Dítě pouští mýdlové bublinky, 1977, serigrafie, 10/25, 70 x 50
- Dítě hledí ke hvězdám, 1980, serigrafie, 1/1, 70 x 50
- Zmatek, 1978/79, serigrafie, 18/29, 50 x 70
- První strach z hry XXXIV, 1984, serigrafie, 1/1, 70 x 50

Vele TAŠOVSKI

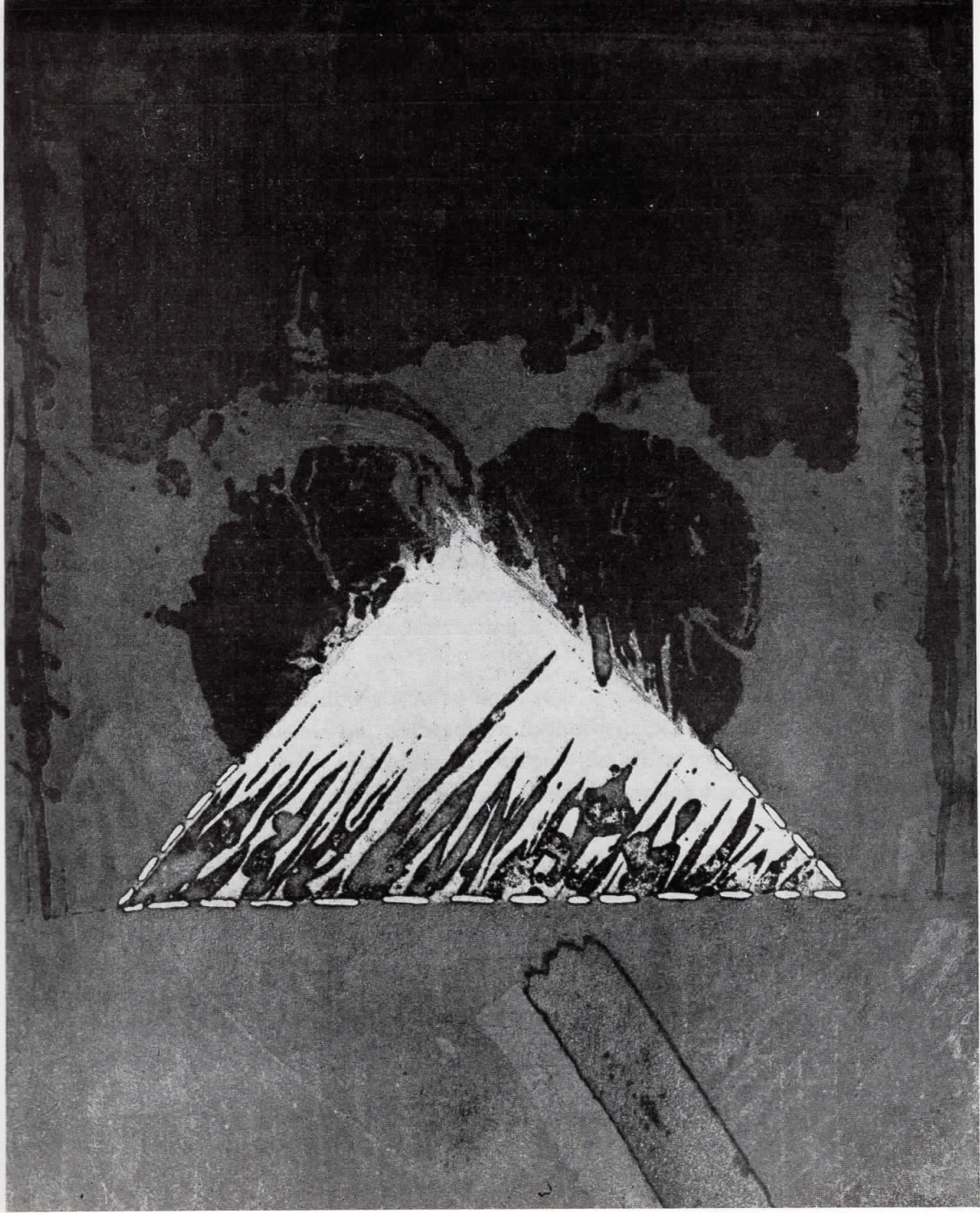
- Z přírody I, 1989, serigrafie, 50 x 70
- Z přírody II, 1989, serigrafie, 50 x 70
- Z přírody III, 1989, serigrafie, 50 x 70

Ana TEMKOVA

- Staré hodiny, 1972, serigrafie, 4/10, 69 x 49

Biljana UNKOVSKA

- Ikarka, suchá jehla a akvatinta, 1/3, 65 x 50
- Sindvody Artist, 1977, mědiryt a akvatinta, E.A., 2/10, 64 x 48,5
- Dívka, 1980, mědiryt, O.A., 64,5 x 48,5

Dimitar Malidanov — Tši — akvatina, vernis mou — 1982

SOUČASNÁ MAKEDONSKÁ GRAFIKA

Doba, v níž se rodilo moderní makedonské výtvarné umění, byla poznamenána velmi těžkými historicko společenskými okolnostmi. V podmínkách bez tradice a zprvu bez technologických poznatků se novodobá makedonská grafika mohla jevit pouze jako okrajová záliba nebo momentální zvědavost jednotlivců, avšak nikoli už jako soustavné umělecké zaměření našich prvních, akademicky vzdělaných, tvůrců.

V prvních poválečných letech Jugoslávie utvořením DLUM a DLUPUM a zvláště pak v souvislosti se založením Fakulty užitého umění jako profesionálního učiliště nastává období souvislého rozvoje uměleckého života v Makedonii. Na této fakultě se zformovalo grafické oddělení, kde bylo vytvořeno odpovídající prostředí s technickým zabezpečením pro tisk původních grafických listů. Generace průkopníků našich umělců, která se zde formovala, pokračovala ve svém vzdělání na akademiích v jiných jugoslávských městech — v Bělehradě, Záhřebu a v Lublani, vyznačila cesty k seriózní a umělecky kvalitní grafické tvorbě. Ta dosáhla svého vzestupu v sedmdesátých letech, kdy se začala prezentovat v dnes již pravidelně konaných výstavách grafiky v prostorách Národní a univerzitní knihovny Klimenta Ochridského ve Skopji.

Muzeum moderního umění „Skopje“ spravuje ve svých bohatých sbírkových fondech i značný počet grafických souborů světových a jugoslávských autorů.

Při organizování výstav v zahraničí chce muzeum ukázat také část makedonské grafické tvorby, kterou v tomto okamžiku vlastní; k těmto účelům co nejdříve ustaví samostatný kabinet makedonské grafiky.

Někteří z výtvarných umělců se svou uměleckou aktivitou zabývají výhradně grafikou; ti druzí se věnují grafice vedle své malířské nebo sochařské profese. Jsou představiteli starší, střední i mladé generace, v jejíž tvorbě můžeme zaznamenat nový přístup a rozhodnější orientaci v práci se všemi druhy grafických technik. Předvádějí své umění v obrozené technicky zdokonalené formě, poznamenávají grafickou práci především oduševnělou citovostí. Dnes proto makedonská grafická tvorba důstojně reprezentuje všechna různorodá umělecká hledání a evokuje celkový současný umělecký život u nás.

Sonja Pančevska

SOUČASNĀ MAKEDONSKĀ GRAFIKA

[z kolekce Muzea moderního umění — Skopje]

Muzeum moderního umění Skopje

Ministerstvo kultury ČSR

Ministerstvo kultury SSR

Velvyslanectví Socialistické federativní republiky Jugoslávie

Praha — únor 1990

Bratislava — březen 1990

Katalog vydalo Krajské vlastivědné muzeum / Oblastní galerie výtvarného umění
v Olomouci

Texty Sonja Pančevska

Předmluva a redakce katalogu Miroslav Kudrna

Grafická úprava: Zdeněk Halíř

Fotografie: z archívu Muzea moderního umění v Skopje

Vytiskly: MTZ Olomouc, s. p. Olomouc, provoz 12, Leninova 21

Náklad 500 výtisků.

Na obálce: Biljana Unkovska, Sindvody Artist, 1977

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY DEPARTMENT

1100 S. EAST ASIAN AVENUE

CHICAGO, ILL. 60607

TEL: 773-936-3700 FAX: 773-936-3701

WWW.PHIL.DEP.UCHICAGO.EDU

PHILOSOPHY DEPARTMENT

1100 S. EAST ASIAN AVENUE

CHICAGO, ILL. 60607

TEL: 773-936-3700 FAX: 773-936-3701

WWW.PHIL.DEP.UCHICAGO.EDU

PHILOSOPHY DEPARTMENT